

Předkládací zpráva pro Parlament ČR

1. Úvod

Stockholmská úmluva o perzistentních organických polutantech (dále jen „Úmluva“) je mnohostrannou environmentální smlouvou, která vstoupila v platnost celosvětově i pro Českou republiku dne 17. května 2004 (č. 40/2006 Sb. m. s.). Orgánem ČR odpovědným za provádění Úmluvy je Ministerstvo životního prostředí.

Cílem Úmluvy je ochrana lidského zdraví a životního prostředí před škodlivými vlivy perzistentních organických polutantů (dále jen „POPs“), tedy toxických látek schopných dlouhodobě setrvávat v životním prostředí, přenášet se na velké vzdálenosti a kumulovat se v živých organismech. Za tímto účelem upravuje Úmluva v souladu s principem předběžné opatrnosti výrobu (zamýšlenou i nezamýšlenou), použití, vývoz a dovoz POPs uvedených v přílohách A, B a C Úmluvy a nakládání s výrobky, zásobami a odpady, které tyto látky obsahují. Úmluva rovněž umožňuje rozšiřovat seznam látek, které podléhají jejímu režimu tak, aby Úmluva dosáhla stanoveného cíle.

9. zasedání konference smluvních stran Úmluvy (COP-9) konané ve dnech 29. dubna - 10. května 2019 v Ženevě rozhodlo o zařazení dvou nových látek, resp. skupin látek do přílohy A (látky zakázané), a to dikofolu a perfluoroktanové kyseliny (PFOA), jejích solí a sloučenin příbuzných PFOA (dále jen „PFOA sloučeniny“), a dále změnilo/upravilo položku k jedné již zařazené skupině látek – perfluoroktansulfonová kyselina, její soli a perfluoroktansulfonylfluorid (dále jen „PFOS sloučeniny“) v příloze B (látky omezené). Změny obecně vstoupí v platnost 1 rok od data oznámení depozitáře o přijetí změn příloh A a B pro všechny smluvní strany, které nepodaly v této lhůtě písemné oznámení, že nejsou schopny tyto změny přijmout (čl. 22 odst. 3 písm. b) a c) a odst. 4 Stockholmské úmluvy), tj. 3. prosince 2020.

Chemické látky zařazené do příloh A a B podléhají zákazu/omezení vývozu a dovozu (vyjma případů, kdy je na základě výjimky jejich používání dovoleno nebo jsou vyváženy a dováženy za účelem jejich odstranění způsobem šetrným k životnímu prostředí) a zákazu/omezení používání a výroby (opět vyjma rozsahu výjimek). Výjimky ze zákazu používání a výroby mají podobu časově omezených tzv. zvláštních výjimek nebo časově neomezených tzv. přijatelných účelů¹. Odpady a zásoby obsahující perzistentní organické polutanty (POPs) podléhají identifikaci a zvláštnímu nakládání. Úmluvou je dána i povinnost podávání zpráv o zařazených látkách, povinnost sledování jejich výskytu v předepsaných matricích (mateřské mléko/krev, vzduch, popř. voda) a povinnost zohlednit zařazení látek a nastavit opatření pro implementaci závazků Úmluvy vzhledem k nim v národním implementačním plánu.

2. Cíl a obsah změn příloh A a B Úmluvy a základní důvod pro schválení změn příloh A a B Úmluvy Českou republikou

Dikofol č. CAS 115-32-2, 10606-46-9, (pesticid) se zařadil do přílohy A bez jakýchkoliv zvláštních výjimek pro jeho výrobu či použití.

¹ Výjimky se stanovují pro případy, kdy ještě nejsou vhodné alternativy za tyto látky nebo nejsou široce dostupné, a pak umožňují, aby smluvní strany mohly daný POP vyrábět a používat v rozsahu stanoveném výjimkou a za podmínky, že si takové použití či výrobu smluvní strany zaregistrují. Doba registrace zvláštních výjimek je obecně na pět let, s možností případného prodloužení o dalších pět let, přijatelné účely se registrují na časově neomezenou dobu. Obojí typ výjimek podléhá přezkumu potřebnosti s možností jejich ukončení.

Perfluoroktanová kyselina (č. CAS 335-67-1, PFOA), **její soli a PFOA příbuzné sloučeniny** (průmyslové chemické látky) se zařadily do přílohy A se zvláštními výjimkami pro výrobu a použití tak, jak je uvedeno v rozhodnutí a v souladu s novou částí X, která se do přílohy A vkládá:

- výroba (*pro hasicí pěny zakázána, povolena pro použití, které si smluvní strana zaregistrovala a v souladu s částí X*),
- použití v souladu s částí X této přílohy (*fotolitografie nebo procesy leptání ve výrobě polovodičů; fotografické povlaky nanášené na filmy, textil odolný vůči olejům a vodě určený k ochraně pracovníků před nebezpečnými kapalinami, které jsou rizikem pro zdraví a bezpečnost; invazivní a implantabilní lékařská zařízení; hasicí pěny pro třídu B v instalovaných systémech, zahrnující obojí pevné i mobilní systémy, v souladu s odst. 2 části X přílohy; použití PFOI² pro výrobu PFOB³, který je určený k výrobě farmaceutických přípravků v souladu s odst. 3 části X přílohy; výroba PTFE a PVDF⁴ (pouze pro výrobu vysoce účinných, korozi odolných membrán pro plynové filtry a membrán pro filtraci vod a membrán pro zdravotnické textilie, pro průmyslová zařízení výměníku odpadního tepla, průmyslové tmely k zamezení úniků těkavých organických sloučenin a částic PM 2,5); výroba FEP⁵ pro výrobu vysokonapěťových drátů a kabelů k přenosu elektrické energie a výroba fluorelastomerů pro výrobu o-kroužků, klínových řemenů a plastových doplňků vnitřního zařízení vozidel.*
- nová část X specifikuje další doplňující podmínky, za kterých lze výjimky pro PFOA sloučeniny používat. *Hasicí pěny s PFOA sloučeninami je zakázáno vyvážet a dovážet, vyjma pro účely environmentálně šetrného odstranění jako odpadu, je zakázáno použití těchto pěn pro školení a pro testování lze použít jen v případě, pokud jsou veškeré úniky zachyceny. Nejlépe do konce roku 2022, definitivně pak do 2025 se musí omezit použití těchto pěn jen na místa, kde lze zachytit veškeré úniky; stejně tak smluvní strany musí vyvinout úsilí, aby nakládaly způsobem šetrným k životnímu prostředí se zásobami a odpady pěn, které obsahují, či mohou obsahovat tyto sloučeniny v souladu s odst. 1 článku 6, a to co nejdříve. Farmaceutická výjimka podléhá pravidelnému přezkumu a může trvat maximálně do roku 2036.*

Bylo přijato i samostatné rozhodnutí týkající se činností spojených s PFOA sloučeninami, nastavující pravidla přezkumu výjimek, informace o nebezpečnosti alternativních fluorovaných látek pro hasicí pěny, a je také upřesněno, kterých všech sloučenin se toto rozhodnutí týká - odkaz na indikativní seznam, který se bude pravidelně aktualizovat.

Perfluoroktansulfonová kyselina (PFOS), její soli a perfluoroktansulfonylfluorid jsou zařazeny v příloze B od roku 2009. Celkem byly zařazeny se dvanácti zvláštními výjimkami (časově omezené) a osmi přijatelnými účely (časově neomezené výjimky). Výjimky podléhají pravidelnému přehodnocování s cílem jejich ukončení. První omezení počtu výjimek proběhlo v roce 2015, v roce 2019 na COP-9 se počet a rozsah výjimek dále redukoval na následující:

- výroba (*přijatelný účel: v souladu s částí III přílohy B a pro dovozená použití; pro zvláštní výjimky zakázána*),
- použití (*přijatelný účel pro hmyzí návnady obsahující sulfluramid jako účinnou složku pro kontrolu mravenců-stříhačů z rodu Atta spp. a Acromyrmex spp. pouze pro zemědělská užití*),
- zvláštní výjimky: *pro pokovování (tvrdé pokovování) pouze v uzavřeném systému a pro hasicí pěny pro třídu B v instalovaných systémech v souladu s odst. 10. části III přílohy B,*
- nový odst. 10 v části III přílohy B *upřesňuje podmínky výjimky pro hasicí pěny, které jsou obdobné s podmínkami uvedenými pro hasicí pěny u položky k PFOA sloučeninám.*

² Perfluoroktyljodid

³ Perfluoroktylbromid

⁴ Polytetrafluorethylen, polyvinylidenfluorid

⁵ Polyfluorethylenpropylen

Bylo přijato i samostatné rozhodnutí týkající se činností spojených s PFOS sloučeninami. Na COP-11 v roce 2023 bude provedeno další přehodnocení potřeby zbývajících povolených použití.

Pro zařazování látek do příloh Úmluvy je předepsaný mechanismus – kterákoliv smluvní strana může předložit návrh na zařazení látky, látka podléhá hodnocení podpůrným vědeckým orgánem Úmluvy (Výbor pro hodnocení perzistentních organických polutantů), který v případě, že posoudí, že látka splňuje podmínky pro zařazení dané Úmluvou, navrhne konferenci smluvních stran její zařazení společně i s návrhy konkrétních opatření či výjimek. Návrhy na zařazení PFOA sloučenin a dikofolu předkládala EU.

Česká republika obecně podpořila uvedené změny příloh již při přijímání rozhodnutí Rady (EU) 2019/639⁶, které vyjadřovalo postoj EU před COP-9 k návrhům na zařazení látek. ČR dlouhodobě podporuje, aby výroba a používání látek, které jsou toxické, těžko nebo vůbec odbouratelné za přirozených podmínek, se schopností kumulovat se v živých organismech a prostředí, podléhající dálkovému přenosu, tj. identifikovány jako perzistentní organické polutanty, byly zakázány či v maximálně možné míře omezeny a byla přijímána opatření, která by zabránila jejich dalším negativním účinkům na životní prostředí a zdraví obyvatelstva.

3. Právní zajištění provádění změn příloh A a B Úmluvy

PFOA sloučeniny se používají jako povrchově aktivní látky, prostředky pro ošetření povrchů např. textilu, papíru, nátěrů, do pěnových hasicích směsí. Legislativa EU (nařízení REACH⁷) až na určité výjimky od 4. července 2020 zakazuje výrobu, uvádění na trh a použití PFOA, jejích solí, prekurzorů, a to jako látky, složky jiných látek, ve směsích a v předmětech. Dikofol je organochlorový pesticid, jehož použití je v EU řadu let zakázáno. Není povoleno jeho použití ani jako přípravku na ochranu rostlin, ani jako biocidního přípravku. Ve vodní legislativě EU je dikofol označen jako prioritní nebezpečná látka a jsou pro něj nastaveny normy environmentální kvality. Pro dikofol jsou nastaveny i maximální limity reziduí v potravě a krmivu rostlinného a živočišného původu a členskými státy EU je uložena povinnost provádět kontrolní vzorkování.

Ke vstupu v platnost změn z COP-9 dojde 3. prosince 2020. Do tohoto termínu dle rozhodnutí Rady 2006/507/ES⁸ musí být změny zohledněny v legislativě EU, které se v tomto případě provedou aktem v přenesené pravomoci (změna přílohy I nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1021 ze dne 20. června 2019 o perzistentních organických znečišťujících látkách, dále jen „nařízení (EU) 2019/1021“). Evropská komise následně pak registruje u sekretariátu Úmluvy relevantní výjimky, jejichž potřeba vyplývá z legislativy EU. V případě, že k uvedenému datu legislativa EU přijaté změny Úmluvy nereflektuje, Evropská komise zasílá oznámení o nepřijetí změny v souladu s článkem 22 Úmluvy. Komise také zasílá odvolání nepotřebných výjimek z registru, opět je nutný právní základ v legislativě EU.

Základním právním rámcem pro přijímání opatření zákazu, omezování, odstraňování, zabránění výrobě, používání, snižování emisí, nakládání s odpady, resp. zásobami perzistentních organických polutantů je na úrovni Evropské unie (EU) přímo použitelné nařízení (EU) 2019/1021, které transponuje požadavky Stockholmské úmluvy do právního rámce EU. Omezení či zákaz vývozu uvedených látek reflektuje omezení či zákaz používání a provádí se nařízením (EU) 649/2012⁹. Zařazení nové látky do Úmluvy znamená začátek projednávání způsobu jejího zařazení do těchto nařízení v případě, že regulace ještě není odpovídající formou provedena.

⁶ Rozhodnutí Rady (EU) 2019/639 ze dne 15. dubna 2019 o postoji, který se má zaujmout jménem Evropské unie na devátém zasedání konference smluvních stran Stockholmské úmluvy o perzistentních organických znečišťujících látkách ke změnám příloh A a B této úmluvy.

⁷ Nařízení Komise (EU) 2017/1000 ze dne 13. června 2017, kterým se mění příloha XVII nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, pokud jde o perfluoroktanovou kyselinu (PFOA), její soli a chemické látky příbuzné PFOA

⁸ Rozhodnutí Rady 2006/507/ES ze dne 14. října 2004 o uzavření Stockholmské úmluvy o perzistentních organických znečišťujících látkách jménem Evropského společenství

⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 649/2012 ze dne 4. července 2012 o vývozu a dovozu nebezpečných chemických látek

PFOS sloučeniny jsou uvedeny v příloze I nařízení (EU) 2019/1021 pouze s jednou časově neomezenou výjimkou¹⁰, která na základě rozhodnutí COP-9 bude muset být upravena na časově limitovanou pěti lety, případně může být na základě vyjednávání dle aktuální situace v EU ukončena i dříve. Ostatní výjimky, které měla EU dříve zaregistrovány, byly nařízením (EU) 2019/1021 ukončeny a Evropská komise zaslala oznámení sekretariátu Úmluvy se žádostí o stažení výjimek z registru. Obdobné oznámení zašle i Česká republika¹¹.

Zařazení dikofolu a PFOA sloučenin do přílohy A Úmluvy znamená, že obě dvě látky budou zařazeny do přílohy I nařízení (EU) 2019/1021. Dikofol bude zařazen bez výjimek. PFOA sloučeniny se stále v EU používají jako průmyslové chemické látky v řadě odvětví a budou do nařízení zařazeny s výjimkami, které Úmluva povoluje, které jsou pro EU nezbytné (jsou odůvodnitelné), a nejsou mírnější než dosavadní unijní legislativa, nařízení REACH. Z nařízení REACH bude položka k PFOA sloučeninám odstraněna, poté co budou tyto látky zařazeny pod nařízení (EU) 2019/1021. Evropská komise usiluje o to, aby tato změna proběhla ještě předtím, než vstoupí v platnost omezení těchto látek pod nařízením REACH, před 4. červencem 2020. Za tímto účelem připravila Evropská komise návrh aktu v přenesené pravomoci, kterým se po jeho vydání změní příloha I nařízení (EU) 2019/1021. V návaznosti na podobě výjimek v legislativě EU umožňujících časově omezené používání PFOA, jejich solí a sloučenin příbuzných PFOA pro taxativně uvedené způsoby, včetně používání hasicích pěn při hašení kapalných paliv a jejich par, bude moci Evropská komise zaregistrovat u sekretariátu Úmluvy příslušnou výjimku/výjimky podle článku 4 Úmluvy.

4. Dopady na veřejnou správu, podnikatelský sektor a státní rozpočet

Omezení možnosti použití či výroby PFOS sloučenin nemá na průmysl v ČR žádný dopad. V ČR se tyto látky nepoužívají.

Dikofol patří mezi tzv. obsoletní pesticidy a jeho použití a výroba jsou v EU zakázány řadu let.

PFOA sloučeniny jsou stále používány a ČR při vyjednávání implementace této změny do legislativy EU podporuje jejich zařazení s výjimkami pro jejich výrobu a použití, které jsou v souladu s rozhodnutím COP-9 a nejsou mírnější, než určuje současná legislativa EU. Přijetí změn příloh Úmluvy nebude mít dopad na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty nad rámec toho, co vyžaduje výše uvedená legislativa EU, ani nad rámec schváleného státního rozpočtu a střednědobého výhledu.

5. Kategorie smlouvy

Úmluva má z hlediska vnitrostátního práva charakter prezidentské smlouvy. Přijetí změn Úmluvy, včetně příloh, které jsou její nedílnou součástí, podléhá ratifikaci prezidentem republiky, ke které je podle čl. 49 písm. e) ústavního zákona č. 1/1993 Sb. vyžadován souhlas obou komor Parlamentu České republiky.

Materiál byl schválen vládou ČR usnesením ze dne 16. března 2020 č. 236.

V Praze dne 18. května 2020

Předseda vlády:
Ing. Andrej Babiš v.r.

¹⁰ Látky potlačující tvorbu zákalu při nedekoratивním tvrdém pochromování (VI) v uzavřených systémech

¹¹ Pro stažení přijatelných účelů u použití sloučenin na bázi PFOS pro fotografické zobrazování, fotorezistentní a protiodrazové povlaky pro polovodiče, hydraulické kapaliny v letectví a pokovování (tvrdé pokovování) pouze v uzavřeném systému.